

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ЛІЗИНГОВИМ ПРОЦЕСОМ

Досліджено сутність лізингу, зміст та особливості становлення лізингу в Україні, висвітлені проблеми управління лізинговим процесом та його організаційні форми.

Ключові слова: лізинг, лізингова діяльність, лізингова угода, ефективність лізингу, лізинго-одержувач

Loboda N.

ORGANIZATIONAL FORMS OF MANAGEMENT OF LEASING PROCESS

The matter and peculiarities of leasing development in Ukraine is analyzed, the problems of leasing process and its organizational forms are figured out.

Keywords: leasing, leasing operation, leasing, contract, leasing efficiency, lesser.

1. Вступ. Сьогодні в Україні існує велика потреба в оновленні матеріальної бази, модернізації, розширенні основних фондів підприємств. У зв'язку з цим набуває особливого значення пошук методів, що сприяли б цьому процесові. Одним з таких, найбільш ефективних методів, в Україні є лізинг. При активному втіленні у практику лізинг внаслідок властивих йому можливостей може стати потужним імпульсом технічного переозброєння виробництва та структурної перебудови української економіки. Ефективність лізингових угод полягає в інтенсифікації інвестиційного процесу, покращенні фінансового стану підприємств-лізинго-одержувачів, прискоренні розвитку малого та середнього бізнесу. Як справедливо зазначає С. І. Брус “лізинг є інноваційним інструментом залучення капіталу, він має чимале значення в період економічної кризи завдяки своїй винятковій економічній природі спроможний зробити великий вклад у піднесення і розвиток національної економіки ” [1]. Для економіки України в цілому лізинг корисний тим, що сприяє прискоренню темпів оновлення та модернізації основних засобів, забезпеченню взаємної вигоди партнерів, підвищенню ефективності економіки країни.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання лізингового ринку неможливе без глибокого аналізу його сучасного стану, виявлення проблем, тому, що від цього залежить розвиток та ефективність функціонування економіки в цілому. Питання розвитку лізингових операцій були предметом досліджень ряду вчених: українських – Г. Г. Кірейцева, П. О. Куцка, О. Г. Луб'яницького, В. І. Міщенко, Р. П. Саблука, Н. Г. Слав'янської, Л. Я. Снігір, Ю. І. Осадчого, Я. Б. Усенка; зарубіжних – П. Балтуса, Г. Бірмана, Р. Брейлі,

В. Д. Газмана, І. Є. Глушкова, В. А. Горемікіна, Е. В. Кабатової та інших. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних і зарубіжних вчених у дослідженні означеної проблематики та високо оцінюючи їх внесок, варто все-таки зауважити, що на сьогодні питання методики та організації обліку й аналізу операцій з технікою, яка передається в лізинг, особливо сільськогосподарським підприємствам, не знайшли свого повного вирішення і залишаються дискусійними.

Особливого значення набуває можливість практичного застосування принципів Міжнародного стандарту фінансової звітності 17 “Оренда” і відповідність їх принципам, які наведені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 14 “Оренда”.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що поширення лізингу як специфічного виду підприємництва відбувається через механізм ринкових відносин, котрі активно впроваджуються у практику діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Аналіз лізингових операцій в Україні сприятиме кращому розумінню деяких сутнісних моментів економічних процесів, адже лізинг відіграє роль важливого фінансового інструменту у ринковій економіці загалом. Враховуючи, що лізингова діяльність в Україні залишається недостатньо врегульована чинним законодавством, про що свідчить незначна кількість лізингових компаній, актуальним є і те що існує не доопрацювання організації й методик обліку лізингових операцій та нечітке трактування податкових норм і правил, особливо враховуючи введення в дію Податкового кодексу.

3. Мета статті і постановка завдання. Мета дослідження – на основі аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду надання лізингових

послуг розглянути економічну суть інноваційної моделі розвитку економіки, зміст та особливості становлення лізингу в Україні, висвітлити проблеми управління лізинговим процесом.

лізинг пройшов шість важливих етапів: 1) найпростіша оренда; 2) простий фінансовий лізинг; 3) кредитивний лізинг; 4) операційний лізинг; 5) етап нових продуктів лізингу; 6) зрілий лізинг.

Рис. 1. Форми державного регулювання лізингової діяльності

4. Виклад основного матеріалу. Лізинг є складним, багатограним явищем, схожим на оренду з викупом та без нього, продажем у розстрочку, і на умовах кредитних відносин. Так, на думку Л. Снігір, "поєднанням кредитної операції, інвестиційної діяльності й оренди водночас створює нову організаційно-правову форму бізнесу – лізинг" [2, с. 12], І. Аванесова акцентує увагу на тому, що лізинг є фінансовою послугою з кредитуванням основного капіталу підприємства [3, с. 59], О. Ілляшенко наголошує, що "це господарська операція, яка підтверджує факт передачі істотних ризиків та вигод, що пов'язані з володінням і використанням необоротних активів лізингодавця без права розпорядження таким майном" [4, с. 14], О. Попов вважає, що одним з перспективних способів як залучення, так і розміщення інвестицій сьогодні вважається лізинг [5, с. 214-215], О. Колесникова вважає, що "це система юридично оформлених відносин, що включає орендні, кредитні та торговельні відносини, які виникають в процесі реалізації укладеної угоди (договору лізингу) з приводу придбання майна з наступною передачею його у тимчасове користування за певну плату" [6, с. 14], Європейська федерація національних асоціацій з лізингу устаткування визначає лізинг як "договір оренди нерухомості, устаткування для використання у виробничих цілях орендарем, тоді як товари купуються орендодавцем, і він зберігає за собою право власності" [7, с. 130].

Всі ці визначення не суперечать одне одному, а дають повну характеристику лізингу. Слушною є думка Ю. Пойди, що у процесі розвитку

Найголовніше, що відрізняло перехід від етапу "найпростіша оренда", до етапу "договору фінансового лізингу" – це реалізація бажання лізингоодержувача викупити обладнання (за суттю, договір лізингу був лише інструментом фінансування, завдяки якому лізингоодержувач наприкінці терміну мав змогу викупити обладнання за його залишковою вартістю) [8, с. 523]. Лізинг, як механізм залучення і розміщення інвестицій широко використовується у таких економічних галузях, як промисловість, а саме переробна промисловість, сільське господарство, будівництво, нерухомість.

Перетворення лізингу у ефективний інструмент відродження та розвитку української економіки в багатьох випадках залежить від форм управління лізинговим процесом з боку держави і в межах спеціалізованих організацій, що займаються лізинговим бізнесом. Спільна зацікавленість полягає в тому, що збільшення та розширення пільг призводить до збільшення масштабів лізингу, а збереження та запровадження обмежень – знижує лізингову активність.

На сучасному етапі українська економіка опинилась перед необхідністю широкого оновлення та заміни основного капіталу – практично всього національного виробничого парку машин та обладнання. Важливу роль в модернізації підприємств може відіграти саме фінансовий та інші види лізингу, а для цього необхідне державне регулювання лізингової діяльності в Україні. Дослідження показали, що можливі форми такого регулювання можна показати на рис. 1.

В Україні лізинг може розвиватися лише за підтримки держави, відповідної правової та фіс-

кальної політики. Створені умови, котрі будуть стимулюватимуть розвиток лізингового підприємства, зможе розвиватись і структура лізингової галузі, в якій знайшли б своє місце посередницькі фірми з надання лізингових послуг, фінансові та лізингові фірми, лізингові брокерські фірми. Основні заходи державної підтримки лізингового бізнесу, які повинні регулюватися нармативно-законодавчими актами України, могли б мати такий вигляд (рис. 2).

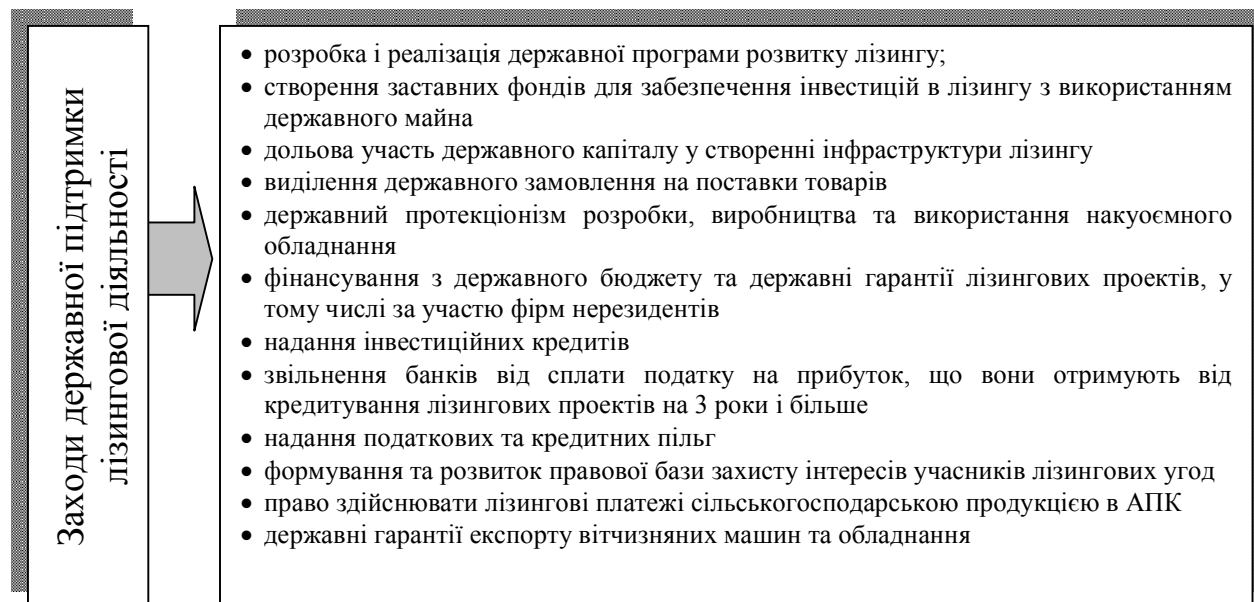

Рис. 2. Система державної підтримки лізингової діяльності

У залежності від рівня поділу праці в суспільстві і на підприємствах, стадії розвитку лізингових операцій, можна виділити три основних концепції управління лізинговою діяльністю: виробничу, маркетингову і галузеву.

На малих підприємствах, де не має великого поділу управлінських функцій, вся робота з підготовки та реалізації лізингових операцій зосереджується у виробничих підрозділах фірм – виробників обладнання. Саме у виробничих підрозділах знаходяться кваліфіковані кадри, що мають досвід виробництва та сервісного обслуговування техніки, що випускається.

Але з розвитком та збільшенням лізингової долі продукції, що випускається, така організаційна форма не відповідає економічним інтересам обох сторін і на певному етапі виникає необхідність переходу до нового більш високого рівня управління. Відокремлення управління лізинговими операціями у самостійний підрозділ або у склад маркетингової служби підприємства (банку, промислової групи) дозволяє вже з більш високим рівнем професіоналізму просувати продукцію, що випускається, на ринку лізингових послуг.

І нарешті, в силу дії закону суспільного поділу праці настає третій етап, коли лізингова діяльність виходить за межі підприємств – виробників і

концентрується у спеціалізованій галузі, що представлена різного виду лізинговими компаніями.

Подальший розвиток організаційних форм управління лізингом обумовлюється тенденціями, що викликані законами концентрації виробництва. Кооперація великих фінансових установ з виробниками техніки, а також підприємств, що здійснюють обслуговування техніки з лізингодержувачами дозволить подолати труднощі розвитку системи лізингу технічних засобів у нинішніх непро-

стих економічних умовах. Наприклад, участь захищених сторін у створенні спеціалізованих лізингових фірм із залученням матеріально-технічної бази кожного з учасників і отриманням ними прибутку пропорційно вкладеному капіталу.

Моральний знос обладнання на підприємствах зумовлює підвищений попит на технічні засоби в умовах формування ринку, що призводить до збільшення кількості угод, які укладаються лізинговими фірмами. Асортимент техніки, яка пропонується на умовах лізингу, поступово розширюється. Звідси виникає необхідність укрупнення фірм, їхньої спеціалізації, створення юридично самостійних фірм, тобто мова йде про перехід до компаній холдингового типу (це дозволить суттєво скоротити видатки на проведення лізингових операцій).

Нові сфери діяльності лізингових компаній, безумовно, призведуть до ускладнення організаційних структур. Тут проявляється загальний принцип управління – організаційна структура повинна перебудовуватися з врахування потреб ринку, що забезпечує прогрес у лізинговому бізнесі (рис. 3).

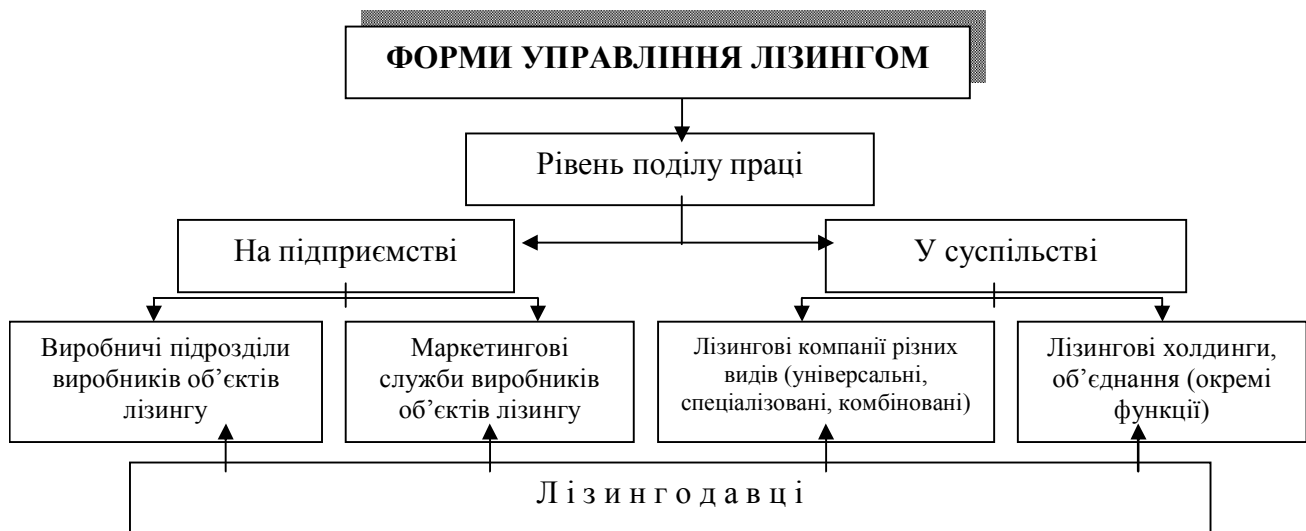

Рис. 3. Розвиток організаційних форм управління лізинговою діяльністю

5. Висновки. Встановлено, що в Україні лізинг розвивається активно. Підприємство, використовуючи в своїй діяльності лізинг, відкриває для себе не тільки нове джерело інвестування, але й нові можливості – повне фінансування договору з поступовою та гнучкою формою оплати вартості об'єкта лізингу; можливість використання найновіших сучасних зразків техніки сільськогосподарського призначення та іншої техніки високої вартості без значних одноразових витрат, а також можливість їх придбання за залишковою вартістю після завершення лізингової угоди; зниження впливу фактора економічного ризику, що загострюється у міру становлення ринкових механізмів господарювання.

Прискорення розвитку лізингу в Україні повинно здійснюватися передусім шляхом державного регулювання та підтримки. Вважаємо за необхідне здійснити комплекс заходів як нормативно-правового, так і організаційно-облікового характеру, що дозволить повною мірою використати можливості лізингу для переоснащення виробництва, сільського господарства та сфери послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брус С. І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / С. І. Брус // *Фінанси України*. – 2009. – № 11. – С. 20-24.

2. Посібник з лізингу / Л. Снігір, С. Кисіль, С. Богодухов, А. Походзяєва / [за ред. Л. Я. Снігір]. – К. : Поліграф плюс, 2009. – 388 с.

3. Аванесова І. А. Фінансові послуги: [нав. посіб.] / І. А. Аванесова. – К. : КНТЕУ, 2007. – 365 с.

4. Ілляшенко О. В. Облік і контроль лізингу в промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / О. В. Ілляшенко. – К., 2009. – 20 с.

5. Попов А. Н. Практика риск-менеджмента в области реализации лизинговых проектов // А. Н. Попов, Н. Н. Попова // *Управление финансовыми рисками*. – 2007. – № 3. – С. 214-225.

6. Колесникова О. М. Облік і аналіз лізингових операцій в сільському господарстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами” / О. М. Колесникова. – К., 2005. – 20 с.

7. Васильчишин О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи / О. Васильчишин, О. Тулай // *Світ фінансів*. – 2006. – № 3. – С. 128-141.

8. Пойда Ю. М. Особливості обліку фінансового та операційного лізингу / Ю. М. Пойда // Луцький національний технічний університет: зб. наук. пр. / [редакц. кол. З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, Т. П. Галушкіна та ін.]. – Луцьк : Вид-во ЛНТУ, 2010. – Вип. 7 (25). – Ч. 2. – С. 521 – 533.